

## Tanítványi búcsú Kádár Lászlótól<sup>1</sup>

Ezernyi tanítvány néma fájdalommal állít most ide Professzor úr elé utolsó feleletre. Olyan feleletre, amelynek nem volt előre kitűzött időpontja és nincs tételtként kihúzott kérdése. És mégis a legnehezebb felelet ez a mai. Pedig a szólás nem kötelező - több annál: a lelkiismeret belső kényszere.

Lekülzhetetlen az indíttatás: megkísérelni a lehetetlent, szavakat találni annak elmondására, ami az ország különböző sarkából végső tisztelgésre, utolsó feleletre hozta el ma testben vagy lélekben a tanítványok ezrednyi seregét.

Hatvanhat egyetemi szemeszter egykori debreceni geográfus hallgatóiban tolnak most elő a hétköznapi munkája és gondjai közepette valahol a tudat háterében szunnyadó emlékek. Közöttük sokan már űsz hajjal, nyugdíjasként emlékeznek, mások viszont még csak most érkeztek tanárkodásuk „inaséveinek” végére. Egymást követő nemzedékek geográfusainak közös fájdalmas főhajtása ez a mai.

Amíg élünk - változunk. Ugyanarra a professzorra emlékezhet hát ez az emberöltő szélességű tanítvány-sereg? A konkrét emlékek bizonyosan eltérőek, és az is természetes, ha más vagy másként hallott tananyagra emlékszik a negyvenes és a hetvenes évek egyetemista korosztálya. Talán még a vizsgák hangulata is eltérő nyomokat hagyott a háború utáni első geszti terepgyakorlatra induló hallgatókban, mint azokban, akik húsz évvel később Hiddensee esőverte hűvös buckáin figyelték a professzor kalapácsos botjának a nedves homokba vésett rajzolatait.

Voltak, akik az égi koordináta-rendszerek meg a Föld mozgásainak bemutatása közben megtanulták tőle Matuzsálem vagy Noé életkorának precíz kiszámítását. Másokban talán a sivatagi erózióról festett szemléletes képei vagy az atlanti tájakról adott nagyívű összefoglalásai hagyták a legmaradandóbb nyomot. Több évfolyam figyelte leplezetlen kíváncsisággal a földrajzban szokatlan földfejlődési és terepasztal kísérleteit, s a belőlük levont szellemes következtetéseit.

*Korosztályom* talán leginkább arra emlékezhet, ahogyan dupla évfolyam száz hallgatójának feszült csendjében fokozatosan egy új eróziós rendszer körvonalai bontakoztak ki percnyi figyelemlankadást sem engedő, lassan hőmpölygő előadásain. Tudom, sokakat ragadtak meg a nagy földrajzi zónák életközösségeiről festett színes freskói, s aligha lehetett továbbgondolás nélkül napirendre térni a jégkorszakokról vagy a földmágnességről szóló meghökkentő fejtegetései fölött. *Nem felelhetjük*, hogy a természetföldrajz törvényszerűségei mellett a CHRIS-TALLER-i központi helyek hálózata és THÜNEN koncentrikus körei is a táblára kerültek előadásain.

Akik próbáltuk, tudjuk: vizsgáira nem lehetett tankönyvek mechanikus tanulásával készülni, és felelet közben mindig készen kellett állni a legmeglepőbb gondolati fordulatokra. Vannak, akik máig érzik szűrés tekintetében némaságában is rendreutasító szigorát, de a fiatalabbak talán már inkább a hullámzó vizsgateljesítmény megértő értékelésére emlékezhetnek.

Az ötletszerűen előtűlő emlékek sokfélesége nyomán újra felmerül e kérdés: mi hát az a közös mozgóerő, amely bennünket, régen vagy újabban, jól vagy kevésbé sikeresen vizsgázókat elhozott ide a professzorhoz utolsó köszönő búcsúra? Mi az, amit évtizedek diákserege közös útravalóul kapott KÁDÁR professzortól? Olyan útravalóul, amely ősi, de a jelenben sok gonddal küzdő tudományunk, szakunk további ápolására serkent.

Azt hiszem, az a páratlan talentuma tette ránk a legnagyobb hatást, hogy minden előadásából, tulajdonképpen minden megnyilvánulásából szinte sugárzott a geográfia kimeríthetetlen belső gazdagságának mélyseges értéke. Az a mód, ahogyan a vizsgált földrajzi jelenségek szinte észrevétlenül, oly maguktól értetődően léptek kapcsolatra egymással szavai nyomán, s kerekedett ki belőlük a földrajzi táj a maga végtelen sokszínűségében.

Ma talán kissé másként elemezzük a tájat, a földrajzi környezetet. A haladó kor kívánalmai szerint mind szisztematikusan bontjuk alkotó részekre, egzaktan igyekszünk mérni az egyes elemek súlyát és részarányát. És mint ahogy nem kétséges, hogy a tudományos vizsgálat keretében az előrelépéshez mindez meg kell tennünk, úgy azt sem felelhetjük, hogy a földi tájak mégis csak többet jelentenek, mint ezen tényezők bármilyen modern technikával készült összegzését. Bennünk kell, hogy éljenek professzorunk gondolatai arról, hogy a tájból, a földi sokféleség e páratlan egységeiből még olyan jelentéktelen apróságok sem szakíthatók ki, mint a háromszéki ligetekben hangzó pásztorórszós, vagy az alföldi mezők feletti szálló pacsírtá éneke.

S most, amikor professzorunk e tarka földi tájak világából csendben kilépve a fiatal KÓRÓSI CSOMÁnál is hosszabb útra indult, tanítványai serege ezt érzi végső testamentumának, s erre gondolva mondja a végső szomorú búcsúszót: Isten vedel Professzorunk! Nyugodj békében!

SZABÓ JÓZSEF

<sup>1</sup> SZABÓ JÓZSEFnek a ravatalnál, 1989. május 16-án elhangzott beszéde. Felhívjuk t. Olvasóink szíves figyelmét a Földrajzi Közlemények 1989/4. számában közzétett, BORSY ZOLTÁNTól származó KÁDÁR-életmű méltatásra (Szerk.).